

Ekonomik Hedeflerdeki Revizyon Ne Anlama Geliyor?

Ahmet YETİM

Son 6 aydır ülkemiz ekonomisini ciddi biçimde sarsıntıya uğratan küresel bazlı ekonomik krizin ülkemizde yarattığı ve yaratacağı tahribatın onarılmasına araya yerel seçimlerin girmesi nedeniyle yeterince odaklanılmadı.

Türkiye’de bankacılık sisteminin sağlıklı yapıda olması mali sektörde ciddi sorunlar yaşanmasını önledi ama küresel kriz reel ekonomide binlerce işletmenin kapanmasına yüz binlerin de işsiz kalmasına neden oldu. Acil önlem almakta gecikilmesi ise ekonomideki güven bunalımını artırdı ekonomi geçen yılın son çeyreğini burun farkıyla yüzde 1,1’lik büyümeyle tamamladı.

Krizin ekonomimizi teğet mi geçtiği, yoksa sadece tahriş mi ettiği tartışmaları bir yana sayıları 20’yi aşan IMF anlaşmalarının ardından ekonomimizin yine IMF’nin nezareti olmaksızın nefes alamayacak hale gelmesi yeni bir anlaşma ihtimalini kuvvetlendirdi. Öyle ki IMF anlaşması geciktiği için makroekonomik hedefler sağlıklı bir biçimde belirlenemedi, belirlenen hedefler ise revize edilemedi.

Pek çok ülkede 2010 yılı hedeflerinin tartışılmaya başlandığı şu günlerde ülkemizde başlangıçta tutarlı olmaktan uzak olan büyüme, dış ticaret, kur vb. veriler gerçekçi olmaktan uzak kaldı.

Türkiye, küresel krizde en çok daralan ve 2008’in son üç ayında, yüzde 6,2’lik küçülme ile Tayvan’dan sonra en büyük sarsıntıyı yaşayan ikinci ülke oldu. Büyüme hedefi revize edilerek gerçekçi baza oturtuldu. Ancak 1.41 TL olarak belirlenen 2009 yılı ortalama dolar kuru da dövizdeki oynaklıklar dikkate alınarak yeniden revize edilmeli.

Doğrudan yabancı sermaye girişlerine ilişkin hedeflerin de bir kez daha gözden geçirilmesi ve yüzde 42 artış beklenen özelleştirme hedeflerinin de, aşağı çekilmesi gerekiyor.

2009 yılı hedefi 149 milyar dolar olarak belirlenen ülkemiz ihracatı artmak bir yana ilk iki ayda 2008 yılına göre yüzde 33 gerilemiş durumda. Bu gidişle, ihracatımızın yılsonunda 100 milyar dolara bile ulaşması zor gözüküyor. 2009 yılında 232 milyar dolar olarak hedeflenen ithalatta 2009’un ilk iki ayında, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 45,4 gerileme var. Yılın tamamı için ithalat hedefi 120 milyar dolar civarına çekilmeli.

Vergi gelirlerinin artması beklenirken, geçen yılın da gerisinde kalması, bütçe açığı ve dolayısıyla iç borçlanmadaki artışın en önemli nedeni. İlk iki ayda iç borçlar 14 milyar TL arttı. Yılın bitmesine daha 10 ay olduğu hatırlanırsa borçlanmada da çarpıcı bir artış olacağı görülüyor. Dış borçlarımızın yaklaşık üçte ikisi özel sektör borçlarından oluşuyor. Özel sektörün dış borçlarında, 2008’in üçüncü çeyreğine göre 12.4 milyar dolar gerileme oldu. Bu da belli bir tutarda dış borç ödemesi yapıldığını

ancak önceden olduğu gibi dışarıya borçlanılmadığını, dış borç ödemelerinin bir kısmının da iç borçlanma ile karşılandığını gösteriyor.

Bu nedenlerle ekonomik hedeflerin revize edilmesi olumlu bir gelişme. Ancak revize edilen hedeflerin de sapmaması için gereken gelir ve harcama stratejilerinin de net olarak belirlenmesi gerekiyor.

Bu yılın birinci ve ikinci çeyrekleri için yapılan tahminler, ekonomideki küçülmenin daha da derinleşebileceğini ve işsizlikteki artışın da süreceğini gösteriyor. Kaldı ki yetkililere göre de;

- Bugüne kadar alınan 53 tedbirin faturası yaklaşık 36.3 milyar TL.
- 2009 yılı büyüme hedefi yüzde 4'ten, yüzde -3,6'ya indirildi.
- 2009 bütçesi 10.4 milyar TL değil 48 milyar TL açık verecek.
- Döviz açığı 11 milyar dolar olacak.
- İşsizlik oranı yüzde 13,5'e ulaşacak.

İddialı hedeflerin negatife dönüşmesinin yanı sıra harcama kısıcıcı, gelir artırıcı tedbirlerin alınacağına açıklanması, gerekmedikçe vergi artırımına gidilmeyeceğinin açıklanmasına rağmen vergi artırımının gerekeceğinin ortaya çıkması bu yıl küçülmenin yüzde 5'i de aşabileceğinin, işsizlik artışının ise yüzde 15'in de üstüne çıkabileceğinin göstergesi.

Belirtmek gerekir ki reel sektörün "Kredi Garanti Fonu" ile ilgili beklentisi bir başka bahara kalmış oldu. Oysa kilitlenen piyasada hareketliliği bir ölçüde de olsa vadeli çekler ve banka kredileri sağlıyordu. Vadeli çek sistemi çöktü. Bankalar risk korkusuyla kredileri kesti. Reel sektörün ayakta kalıp üretimi başlatabilmesi için Garanti Fonu desteğiyle kredi çarkının harekete geçirilmesi gerekiyor.

Bu konuda daha fazla gecikilir ve sistemin kurulması ötelenirse, önce reel sistem, hala ayakta kalan işletmeler ve nihayet bütün bunlara bağlı olarak banka sistemi sallanmaya başlayacak.

Bütün bu önlemlerin ekonomiyi 2010 ve sonrasında pozitif büyümeye itmesi sadece IMF ile anlaşılması ve içerde alınacak önlemlerle de mümkün olmayacak. Küresel ekonominin motorlarının da ekonomimizi pozitif büyümeye çekecek güce erişmesi gerekiyor. Eğer küresel ekonomide bu yılın ikinci yarısından itibaren hafif de olsa bir toparlanma başlarsa, Türkiye de 2010'dan itibaren yeniden büyüme sürecine girebilir.

Büyümede bu yılki sert düşüşün getireceği işsizlik dalgası dünya liginde ilk üç arasında yer aldığımız işsizlikte ülkemizi ilk sıraya taşıyacak kadar kuvvetli olacağı benziyor. Yeni program bu yıl işsizlik oranının yüzde 13,5 olacağını öngörüyor. Oysa 2008 sonu itibarıyla işsizlik oranı zaten yüzde 13,6 ve 3 milyona yakın işsiz var. Bu durumda bu sayının giderek tırmanması ve 3,5 milyonu da aşması sürpriz olmayacak.

Ayrıca ülkemizde teşvikli yatırımların da yüzde 50 gerilediğini görüyoruz. Hazine Müsteşarlığı'nca teşvik belgesine bağlanan yatırım tutarı, geçen yılın ilk iki ayına kıyasla, yarı yarıya azaldı. 2008 yılının ilk iki ayındaki teşvikli yatırım tutarı 4 milyar 954 milyon TL iken, 2009 yılının aynı döneminde 2 milyar 553 milyon liraya geriledi.

İstihdam sayısında da yüzde 46 gerileme oldu. 2008 yılının ilk iki ayında, teşvikli yatırımlarda 16.611 kişiye iş olanağı yaratılması öngörülmüştü. Bu sayı, 2009'un aynı döneminde 9.047 kişiye düştü.

Yatırım tutarı ve istihdam sayısındaki yarı yarıya azalma, 2009'un tamamı için de endişe verici bir gösterge. Dolayısıyla istihdam revizyonu ekonomideki küçülmeye gerçekçi bir orantıda yapılmış görünmüyor. Onun için bu verinin de revize edilmesi gerekiyor.

Verilerde yapılan düzeltmeler IMF ile birebir görüşmelerle belirlenmediği için yeni değişiklikler de gündeme gelebilir. Harcama kısıntıları gelir artışları, hangi kalemlerin azalma ya da artış göstereceği vb. değişiklikler ile gerçekleştirilecek araçların neler olacağı konuları daha çok su kaldıracığa benziyor. Dolayısıyla halihazırdaki düzeltme-düzenlemeler IMF görüşme ve anlaşması öncesi niyet beyanını belli eden bir görüntü arz ediyor.

Dolayısıyla bundan sonraki süreçte kapanma aşamasına gelen, mal stoklarıyla boğuşan sektörler ve şirketlere öncelik verilerek reel sektörü ayağa kaldırma stratejilerine ağırlık verilmesi gerekiyor.

Ekonominin lokomotif sektörlerinden biri olan inşaat sektöründe işler yerlerde sürünüyor. Evsizleri konut sahibi yapmayı amaçlayan sosyal konut ağırlıklı projelerin teşvik edilip canlandırılması gerekiyor.

İlk iki ayda yüzde 70 civarında daralma gösteren otomotivde vergi indiriminin yanı sıra taşıt alım kredileri de kolaylaştırılmalı.

Son bir yılda 200 bin kişinin işini kaybettiği tekstil sektöründe, önemli döviz girdisi sağlayan turizmde ve önem sırasına göre daha pek çok sektörde vergi avantajları yanı sıra bu sektörlerde talebi arttıracak teşvik paketleri zamanında uygulamaya konulmalı.

Çünkü henüz krizin dibi görülmedi ve etkileri 2009 hatta 2010 yılına yayılacak. Gereken önlemler zamanında alınmaz ise ekonomide artacak durgunluk ve buna bağlı olarak yaşanacak daralmalar yeni iflaslar ve işsizlik, azalan yabancı sermaye, büyüme yerine küçülme ve nefes alamayan bir ekonomik tabloyla karşılaşabiliriz.